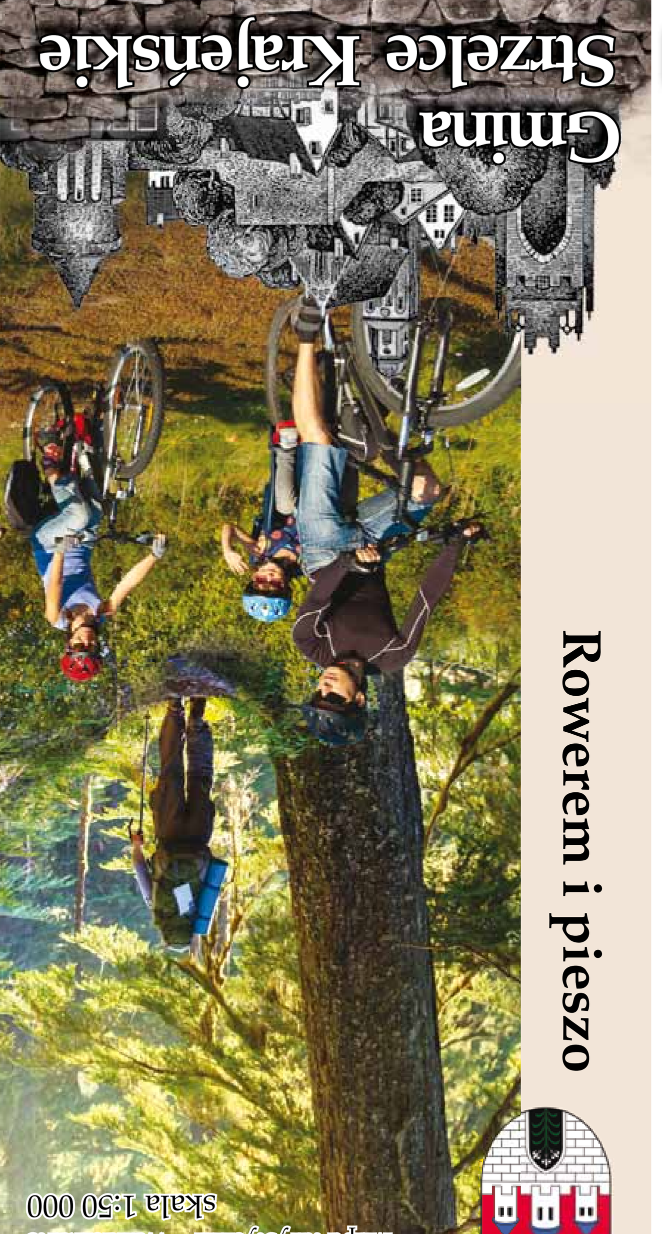
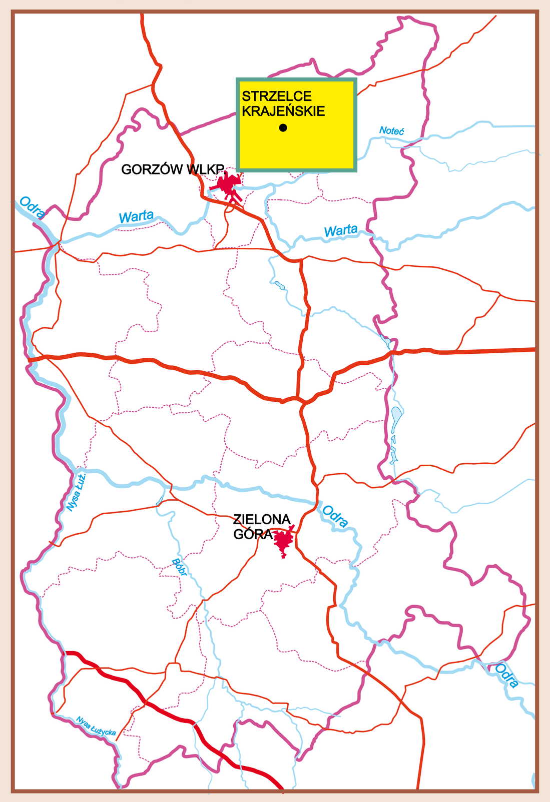

ISBN 978-83-7499-198-8

Tekst: Błażej Skaziński
Korekta tekstu: Irena Mańkowska
Tłumaczenie: Grzegorz Załoga
Fotografie:
archiwum Urzędu Miejskiego w Strzelcach Krajeńskich
Opracowanie Kartograficzne:
Zakład Kartograficzny SYGNATURA

Wydano na zlecenie
Urzędu Miejskiego w Strzelcach Krajeńskich
Aleja Wolności 48, 66-500 Strzelce Krajeńskie,
tel. 95 763 11 30, e-mail: urzad@strzelce.pl,
www.strzelce.pl

STRZELCE KRAJEŃSKIE 2015

SZLAKI ROWEROWE / RADWANDERWEGE

1. Strzelce Krajeńskie - jezioro Popie/Popie-See - rezerwat przyrody „Mszar Rosiczkowy koło Rokitna"- Długie/Naturschutzgebiet „Sonnentau-Hochmoor bei Rokitno" – Długie-See
szlak czerwony/rot markierter Wanderweg: 11,6 km
2. Zwierzyn - Gardzko – rezerwat przyrody „Mszar Rosiczkowy koło Rokitna"/Naturschutzgebiet „Sonnentau-Hochmoor bei Rokitno" – jezioro Rydzek Głęboki/Tiefer Rydzek Głęboki-See– jezioro Słowa/Słowa-See– jezioro Ogardzka Odnoga (Spalony Most)/ Ogardzka Odnoga-See (abgebrannte Brücke)
szlak czarny i zielony/schwarz und grün markierter Wanderweg: 17,9 km
3. Strzelce Krajeńskie – Sławno – Międzymoście – rezerwat przyrody „Buki Zdroiskie"/ Naturschutzgebiet „Zanzthaler Buchen" – jezioro Wełmino/Wełmino-See – rezerwat przyrody „Rzeka Przyłężek"/Naturschutzgebiet „Fluss Przyłężek" – rezerwat przyrody „Wilanów"/Naturschutzgebiet „Wilanower Forst" – Wilanów – Wielisławice – Dolny Młyn – Danków
szlak żółty/gelb markierter Wanderweg: 40,4 km
4. Strzelce Krajeńskie – Wielisławice – Wilanów – rezerwat przyrody „Wilanów"/Naturschutzgebiet „Wilanower Forst" – Santoczno szlak czerwony/rot markierter Wanderweg: 15,8 km
5. Stare Kurowo – Kawki – jezioro Dołgie/Dolgie-See – Długie
szlak żółty/gelb markierter Wanderweg: 6,7 km
6. Strzelce Krajeńskie – Licheń – jezioro Słowa/ Słowa-See – jezioro Ogardzka Odnoga (Spalony Most)/Ogardzka Odnoga-See (abgebrannte Brücke)
szlak żółty/gelb markierter Wanderweg: 12,6 km
7. Jezioro Ogardzka Odnoga (Spalony Most)/Ogardzka Odnoga-See (abgebrannte Brücke) – Pielice – Ogardy – Tuczno – Bobrówko – Danków
szlak żółty/gelb markierter Wanderweg: 29,0 km
8. Strzelce Krajeńskie – Gardzko – Rokitno – Stare Kurowo
szlak niebieski/blau markierter Wanderweg: 11,6 km
9. Górki Noteckie – Przyłęg – Przyłęsko szlak niebieski/blau markierter Wanderweg: 15,1 km
10. Zdroisko – rezerwat przyrody „Buki Zdroiskie"/Naturschutzgebiet „Zanzthaler Buchen" – Górki Noteckie
szlak niebieski/blau markierter Wanderweg: 7,8 km
11. Sarbiewo – Sławno szlak czarny/schwarz markierter Wanderweg: 3,3 km

SZLAKI PIESZE/WANDERWEGE

1. Santoczno – Rezerwat Leśny „Rzeka Przyłężek"/Waldschutzgebiet „Fluss Przyłężek" – Brzoza – Sławno – Strzelce Krajeńskie.
szlak czerwony/rot markierter Wanderweg – 18,9 km
2. Strzelce Krajeńskie - Gardzko – Rokitno – Kawki – Kawcze Góry.
szlak czerwony/rot markierter Wanderweg – 12,6 km

SZLAKI KAJAKOWY / PADDELTOUREN

1. Szlak „Ku Bałtykowi"/„Der Ostsee entgegen": Długie – j. Lipie/Lipie-See – j. Słowa/Słowa-See – j. Osiek/Osiek-See – j. Ogardzka Odnoga/Ogardzka Odnoga-See – (początek szlaku wodnego „Lubuskie Mazury")/(erster Abschnitt des Wasserwanderwegs „Sebuser Masuren") – 7,5 km

SZLAKI NORDIC WALKING / NORDIC WALKING-ROUTEN

1. Szlak „Klasztorny" – (wokół Strzeleckich jezior: j. Klasztorne Górne i j. Dolne)/„Kloster-Route" (rund um die Friedeberger Seen: Klasztorne Górne- und Dolne-See).
szlak żółty/gelb markierte Route – 5,5 km
2. Szlak „Huberta" – (Długie - wokół rezerwatu przyrody „Mszar przygiełkowy-Długie" im. Huberta Jurczyszyna)/„Hubertuspfad" (Długie – Naturschutzgebiet „Weißes Schnabelried-Długie").
szlak niebieski/blau markierte Route – 4,5 km
3. Szlak „Zaczarowanych Panien z Burgwall" – (Długie – j. Lipie, j. Słowa, j. Kokno – Długie)/„Bezaubernde Jungfrauen vom Burgwall": Długie – Lipie-See, Słowa-See, Kokno-See – Długie
szlak niebieski/blau markierte Route – 12,5 km
4. Szlak „Pętla Kniaziówny z Dankowskiego Jeziora"/„Des Fürstentochter Geheimnisse im Dankow-See" – (Danków). szlak zielony/grün markierte Route– 3,0 km
5. Szlak „Starego Kapitana"/„Auf alten Kapitänspfaden" – (Danków).
szlak zielony/grün markierte Route - 4,2 km
6. Szlak „Dankowskie Skarby"/„Tankower Schätze" – (Danków).
szlak zielony/grün markierte Route – 6,0 km

ZABYTKI GMINY

BOBRÓWKO

• **Kościół parafialny pw. św. Antoniego z Padwy** wybudowano pod koniec XIX w. w stylu neoromańskim. Budowla została wzniesiona z cegły na kamiennej podbudowie. Świątynia posiada prostopadłościenną nawę nakrytą dwuspadowym dachem, wieżę po stronie zachodniej i prezbiterium po wschodniej. Wewnątrz zachował się niewielki, manierystyczny ołtarz ufundowany w 1627 r.

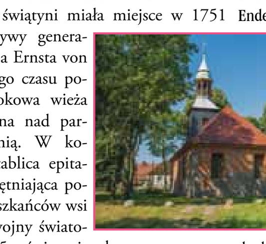
• **Pałac** położony jest w obrębie założenia folwarcznego. Rezydencja powstała w dwóch etapach przypadających na koniec XVIII w. i połowę XIX w. Wewnątrz zachował się wystrój sali balowej ze sztukateriami, parkietem i boazeriami. Zachowane są również inne elementy wystroju, takie jak: klatka schodowa, stolarka drzwiowa i okienna.

BRONOWICE

• **Kościół filialny pw. Chrystusa Króla** wzniesiony pod koniec XIX w. w stylu neogotyckim. Charakterystycznym elementem świątyni jest strzelista wieża z ozdobnym wiatrowskazem, w którego zwieńczeniu umieszczono wizerunek kura. Wewnątrz zachowały się oryginalne elementy wyposażenia i wystroju, na które składa się ołtarz, ambona, ławki i empora muzyczna oraz obraz przedstawiający „Złożenie do grobu" wykonany wg kompozycji Rafaela.

BRZOZA

• **Cerkiew prawosławna pw. św. Michała Archanioła** wzniesiona została w stylu romańskim pod koniec XIII w. Przebudowa i rozbudowa świątyni miała miejsce w 1751 r. z inicjatywy generała Erdmanna Ernsta von Rüitz. Z tego czasu pochodzi barokowa wieża nadbudowana nad partią zachodnią. W kościele jest tablica epitafijna upamiętniająca poległych mieszkańców wsi podczas I wojny światowej. Po 1945 r. świątynię adaptowano na cerkiew prawosławną.

• **Spichlerz** wybudowany został w 1717 r. w ramach założenia folwarcznego. Jest to budowla ceglana, tynkowana, nakryta wysokim dachem dwuspadowym. Z dawnego wystroju obiektu, w szczycie wschodnim zachował się fragment wiatrowskazu w kształcie głowy nakrytej kapeluszem. Jest to tzw. głowa Schöninga - dekoracja odnosząca się do właściciela tutejszych dóbr ziemskich i zarazem inicjatora budowy spichlerza.

DANKÓW

• **Kościół filialny pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa** znajduje się w sąsiedztwie zespołu folwarcznego i parku. Budowla wzniesiona została w latach 70. XIX w. z kamienia i cegły w stylu neogotyckim. Posiada prostokątną nawę, strzelistą wieżę po stronie zachodniej i prezbiterium po wschodniej. W świątyni zachowały się elementy dawnego wystroju, w tym empora muzyczna i ławki.
• **Oranżeria** wzniesiona została w latach 40. XIX w. w stylu neoklasycystycznym i przebudowana po II wojnie światowej na ośrodek kolonijny. Jest to budowla murowana z cegły o tynkowanych elewacjach. Obiekt jest nakryty dachem dwuspadowym i akcentowany w narożach smukłymi filarami. Na wystrój architektoniczny składają się gzymsy oraz zwieńczenie z partią fryzu złożonego ze stylizowanej wici roślinnej.
• **Mauzoleum rodowe** neogotyckie zostało wybudowane około 1859 r. Budowla składa się z narteksu z reprezentacyjnym wejściem, ponad którym umieszczono nadświetle w formie rozety oraz z katakumb z arkadowymi niszami na sarkofagi. W mauzoleum składano doczesne szczątki kolejnych przedstawicieli rodu von Brand, władającego dobrami dankowskimi.

DŁUGIE

• **Stodoła** położona jest w obrębie założenia folwarcznego. Jest to budowla wzniesiona z kamienia polnego w latach 20. XIX w. w stylu klasycystycznym. Inicjatorem jej budowy był właściciel tutejszych dóbr ziemskich - Adolf Ernst von Brand lub jego następca. Budowla założona jest na planie wydłużonego prostokąta i nakryta dachem dwuspadowym z naczółkami.

GARDZKO

• **Kościół filialny pw. św. Jana Chrzciciela** wybudowany został w 1860 roku w stylu neoromańskim. Świątynia została wzniesiona z cegły ceramicznej na planie krzyża z wieżą po stronie północnej i prezbiterium po południowej. Z wyposażenia zachowała się chrzcielnica oraz witraże w oknach prezbiterium. Przed kościołem znajdują się dwa pomniki nagrobne z końca XVIII i początku XIX w. oraz dwa historyczne dzwony kościelne na współczesnej metalowej dzwonnicy.
• **Dawny budynek szkoły** wzniesiono w 1. ćwierci XX wieku w konwencji niemieckiej architektury rodzimej. Budowla została wzniesiona z cegły ceramicznej, o tynkowanych elewacjach, z fantazyjną, ryglową dekoracją umieszczoną w szczytach.
• **Dawny zajazd pod Lipą** znajduje się w centrum wsi, po południowej stronie kościoła. Obiekt został wzniesiony w pierwszej ćwierci XX w. w konwencji niemieckiej architektury rodzimej i charakteryzuje się silnie zróżnicowaną bryłą nakrytą wysokimi dachami dwuspadowymi.

GILÓW

• **Rządcówka** stanowi relikt założenia folwarcznego, będącego własnością tutejszych właścicieli dóbr ziemskich. Budowla zlokalizowana jest w centralnej części miejscowości, postawiona frontem do drogi, prowadzącej niegdyś do pałacu i powiązana z parkiem krajobrazowym. Rządcówka powstała pod koniec XIX w. i reprezentuje nurt architektury eklektycznej.
• **Wieża widokowa**
Wieża została wzniesiona w 1. ćwierci XX w. jako element funkcjonalny parku krajobrazowego. Stoi po południowo-zachodniej stronie jego założenia, na skraju miejscowości. Budowla wzniesiona jest z kamienia, a w górnej partii w konstrukcji ryglowej z ceglanym wypełnieniem. Wieża zwieńczona została charakterystycznym hełmem krytym dachówką karpiówką.

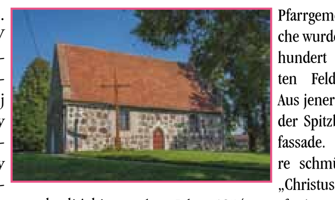

LICHEŃ

• **Kościół filialny pw. Niepokalanego Poczęcia NMP** został wzniesiony w 1794 r. z fundacji hrabiny Wilhelminy von Lichtenow, oficjalnej metresy króla pruskiego Fryderyka Wilhelma II. Świątynia położona jest na wyniesieniu terenu, w obrębie dawnego cmentarza. Jest to skromna budowla w formie prostopadłościennej z dodaną po stronie zachodniej wieżą, zwieńczoną ozdobnym wiatrowskazem z datą budowy.
• **Stajnia** znajduje się w obrębie zespołu folwarcznego. Budowla została wybudowana w XVIII w. z kamienia i cegły jako prostopadłościenna, nakryta dachem dwuspadowym z naczółkami. Kompozycja elewacji frontowej uległa po części zatarciu, jednak utrzymano historyczny rodzaj pokrycia dachowego z dachówki karpiówki.

LIPIE GÓRY

• **Kościół filialny pw. św. Józefa** znajduje się pośrodku miejscowości, w obrębie dawnego cmentarza parafialnego. Został wzniesiony w XV w. z nieobrobionych kamieni polnych. Z tego czasu w elewacji południowej zachował się ostrołuczny portal. W świątyni znajduje się obraz przedstawiający Chrystusa na Górze Oliwnej z 1854 r. wykonany przez berlińskiego malarza Augusta Friedricha Kaselowskiego.

• **Dawny budynek szkoły** znajduje się w sąsiedztwie kościoła. Jest to budowla wzniesiona w latach 90. XIX w. z cegły ceramicznej na kamiennej podbudowie o nietynkowanych elewacjach. Obiekt złożony jest z dwóch części: biura wraz z mieszkaniem nauczyciela i sali lekcyjnej.

LUBICZ

• **Kościół filialny pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła** wybudowany został pod koniec XIII lub na początku XIV w. w stylu gotyckim. Świątynia posiada charakter obronny. Z czasów budowy, w jej elewacjach zachowały się terakotowe detale w formie plakiet z wyobrażeniem stylizowanej lilii. Wewnątrz kościoła znajdują się późnośredniowieczne malowidła ścienne i barokowy ołtarz.

• **Dawny budynek szkoły** położony jest w centrum miejscowości, w sąsiedztwie kościoła, przy skrzyżowaniu dróg wiejskich. Został wybudowany w 1892 r. z cegły, na kamiennej podbudowie, o nietynkowanych elewacjach.

OGARDY

• **Kościół parafialny pw. św. Stanisława Kostki** znajduje się na wyniesieniu terenu w obrębie dawnego cmentarza, wygrodzonego kamiennym murem. Budowla została wzniesiona na przełomie XIII i XIV w. z granitowych kwader. Pod koniec XIX w., po stronie zachodniej, dodano wieżę. Świątynia w 1962 r. została zniszczona przez pożar i następnie odbudowana. Wewnątrz znajduje się piaskowcowa płyta epitafijna Wolfa von Bornstedt z 1. połowy XVII w.
• **Pałac** wybudowano z inicjatywy hrabiowskiej rodziny von Blankensee w latach 70. XIX w. Rezydencja położona jest w sąsiedztwie parku krajobrazowego. Jest to budynek murowany z cegły ceramicznej o tynkowanych elewacjach. Pałac posiada dwie kondygnacje i nakryty został dachem czteropołaciowym. W elewacji frontowej i tylnej umieszczono dekorację roślinną oraz herb rodowy właścicieli.

• **Dwór** wzniesiono w sąsiedztwie folwarku pod koniec XVIII lub na początku XIX w. Pod koniec XIX w. dodano przed jego frontem drewniany ganek. Jest to budowla murowana o tynkowanych elewacjach. Budynek jest parterowy, częściowo podpiwniczony, nakryty dachem dwuspadowym z naczółkami. Zachowała się częściowo historyczna stolarka klatki schodowej oraz stolarka okienna i drzwiowa.
• **Stodoła** położona jest w obrębie założenia folwarcznego. Prawdopodobnie została wzniesiona pod koniec XIX w. Jest to budowla z łamanego kamienna, o nietynkowanych elewacjach, nakryta ceramicznym, dwuspadowym dachem naczółkowym. Od strony dziedzińca, w połaci dachowej umieszczony jest żuraw zawierający pierwotne mechanizm dźwigowy.

OGARDZKI MŁYN

• **Budynek młyna** znajduje się w ramach założenia młyńskiego, przy ujściu Ogardnej z Jeziora Młyńskiego. Parterową budowlę wzniesiono pod koniec XVIII w. w konstrukcji ryglowej. Budynek nakryty jest dachem dwuspadowym z naczółkami. W okresie powojennym przy szczycie wschodnim istniało koło młyńskie. Obok, po stronie zachodniej, znajduje się mniejszy budynek, dawniej stanowiący mieszkanie pracowników młyńskich.

PIELICE

• **Kościół filialny pw. MB Nieustającej Pomocy** położony jest pośrodku miejscowości w obrębie dawnego cmentarza. Kościół wzniesiony pod koniec XVIII w. jest budowlą ryglową, jednonawową z nadbudowaną wieżą dzwonniczą. Wewnątrz znajduje się dzwon wykonany w 1619 r. z inicjatywy szlacheckiej rodziny von Bornstedt w ludwisarni Otto Albersa w Gorzowie.

PRZYŁĘG

• **Kościół filialny pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa**
wybudowany z łamanego kamienia i cegły w 1803 r. położony jest pośrodku miejscowości na wyniesieniu terenu. Nad zachodnią częścią prostopadłościennej budowli dodano wieżę dzwonniczą. Na uwagę zasługuje oryginalna stolarka drzwiowa wraz z okuciami. Wewnątrz zachowała się historyczna ambona, chrzcielnica i ławki.

SIDŁÓW

• **Gołębnik** znajduje się w obrębie założenia folwarcznego, pośrodku czworobocznego dziedzińca. Budowlę wzniesiono w 1909 r. Obiekt założony na planie ośmiobocznym zwieńczony jest hełmem krytym dachówką karpiówką i ozdobnymi gąsiorami. Powyżej umieszczona została gałka z misternie wykutym wiatrowskazem.

SŁAWNO

• **Dwór** znajduje się w obrębie założenia folwarcznego. Jest to budowla z kamienia i cegły, zrealizowana w dwóch etapach: w połowie XIX w. i pod koniec tego stulecia. Wewnątrz zachował się w znacznej mierze oryginalny wystrój wnętrz, w tym stolarka okienna i drzwiowa, schody, boazerie oraz sztukaterie w pomieszczeniach reprezentacyjnych, a także w sypialniach.

SOKÓLSKO

• **Kościół filialny pw. św. Stanisława Biskupa** jest skromną budowlą wzniesioną z ceramicznej cegły około 1920 r. Na historyczne wyposażenie i wystrój kościoła składa się barokowy ołtarz z pierwszej ćwierci XVIII wieku, empora, pełniąca funkcję loży patronackiej, ławki oraz witraże okienne z przedstawieniami figuralnymi i heraldycznymi.
• **Dwór** znajduje się pośrodku miejscowości, w obrębie dawnego założenia folwarcznego. Dwór wybudowano na początku XIX w. z inicjatywy właścicieli tutejszego majątku ziemskiego. Jest to budowla murowana i tynkowana, parterowa, nakryta dachem dwuspadowym z naczółkami. W budynku zachowała się oryginalna stolarka drzwiowa oraz częściowo stolarka okienna.

TUCZNO

• **Pałac** wzniesiony został w stylu neoklasycystycznym w latach 1897-1899 z inicjatywy właściciela tutejszych dóbr ziemskich Maxa von Wedemeyera. Projektantem był berliński architekt Alfred Messel. Pałac jest murowany, tynkowany, dwukondygnacyjny, nakryty dachami mansardowymi. Posiada bogatą dekorację elewacji. Wewnątrz zachował się oryginalny wystrój kilku pomieszczeń, w tym sali balowej, z dekoracyjnymi stiukami.

• **Rządcówka** znajduje się w sąsiedztwie pałacu. Został wzniesiony w połowie XIX w. w stylu klasycystycznym. Oficyna jest podpiwniczona, dwukondygnacyjna z użytkowym poddaszem, nakryta dachem dwuspadowym z naczółkiem. W obrębie sieni z historycznego wyposażenia zachował się piec z kaflami przedstawiającymi motywy holenderskie.

WIELISŁAWICE

• **Gorzelnia** wzniesiona pod koniec XIX w. z cegły ceramicznej i kamienia znajduje się w ramach założenia folwarcznego. Obiekt jest w całości podpiwniczony, dwukondygnacyjny, nakryty dachem dwuspadowym, powiązany z kominem.

ŻABICKO

• **Gołębnik** znajduje się w obrębie założenia folwarcznego. Został wybudowany na początku XX w. na kamiennej podbudowie z cegły ceramicznej. Jest to budowla prostopadłościenna, nakryta dachem czterospadowym z dekoracyjnym gzymsem koronującym. Elewacje są dwukondygnacyjne, oddzielone dekoracyjnym, ceglanym fryzem.

BAUDENKMÄLER IN DER GEMEINDE

BOBRÓWKO (ehemals Breitenstein)

• **St. Antonius von Padua-Kirche**
Die neoromanische Kirche wurde gegen Ende des 19. Jahrhunderts errichtet. Die Grundmauern der Kirche bestehen aus Feldsteinen, die Außenmauern dann aus Ziegelsteinen. Den Abschluss des quaderförmigen Hautschiffes bildet ein schlichtes Satteldach, der Kirchturm erhebt sich im Westen, der Altarraum im Osten. Von der Innenausstattung erhalten blieb ein kleiner manieristischer Altar aus dem Jahre 1627.
• **Schloss- und Parkanlage**
Das Schloss wurde innerhalb einer Gutsanlage errichtet, zunächst gegen Ende des 18. Jahrhundert, und dann im Rahmen seines intensiven Ausbaus um die Mitte des 19. Jahrhunderts. Die Innenräume, vor allem den einstigen Ballsaal, schmücken noch heute kunstvolle Stuckarbeiten, Parkettboden sowie zahlreiche Täfelungen. Ebenso original erhalten blieben der Treppenaufgang sowie Fenster und Türen.

BRONOWICE (ehemals Braunfelde)

• **König Christi-Filialkirche**
Die neogotische Kirche wurde gegen Ende des 19. Jahrhunderts errichtet. Charakteristisch für das Gotteshaus ist sein Spitzturm mit der kunstvollen Wetterfahne, die wiederum ein Huhn schmückt. Im Inneren blieben einige Elemente der Ausstattung erhalten, wie der Altar, die Kanzel, Bänke, Empore sowie ein nach Raffael gestaltetes Gemälde „Grablegung Christi".

BRZOZA (ehemals Birkholz)

• **Erzengel Michael-Kirche der russisch-orthodoxen Pfarrgemeinde**
Das romanische Gotteshaus wurde bereits gegen Ende des 18. Jahrhunderts errichtet. Um- und Ausbau erfolgten 1751 auf Initiative von Generalmajor Erdmann Ernst von Rüitz. Aus eben jener Zeit stammt u.a. der an der Westseite errichte Barockturm. Erwähnenswert ist darüber hinaus das Grabdenkmal für die im I. Weltkrieg gefallenen Einwohner des Dorfes. Nach 1945 wurde das Gebäude in eine russisch-orthodoxe Kirche umgestaltet.
• **Speicher**
Der 1717 errichtete Speicher zählt zu den Wirtschaftsgebäuden des hiesigen Gutshofs. Der verputzte Ziegelbau wird von einem Satteldach bedeckt. Von der einstigen Bebauung blieb am Ostgiebel ein Teil der Wetterfahne erhalten; hierbei handelt es sich um dekorativen, mit Helm bedeckten Kopf, der wohl auf die Eigentümer der hiesigen Landgüter, die Familie von Schöning, bezogen werden kann.

DANKÓW (ehemals Tankow)

• **Herz Jesu-Filialkirche**
Die Kirche befindet sich in unmittelbarer Nachbarschaft zum Gutshof mit seiner Parkanlagen. Sie wurde in den 70er Jahren des 19. Jahrhunderts aus Stein und Ziegeln im Stile der Neugotik errichtet. An das auf rechteckigem Grundriss errichtete Hauptschiff schließt im Westen der Kirchturm mit seinem charakteristischen Spitzturm sowie im Osten der Altarraum an. Von der Originalausstattung erhalten blieben u.a. Empore und Bänke.
• **Orangerie**
Das neoklassizistische Gebäude wurde in den 40er Jahren des 19. Jahrhunderts errichtet und nach dem II. Weltkrieg zu einer Ferienanlage für Schulkinder umgebaut. Die Außenwände des Ziegelbaus sind verputzt, bedeckt wird es von einem Satteldach; die Hausecken schmücken schlanke Pfeiler. Architektonisch besonders erwähnenswert sind das Gesimse zwischen den Stockwerken sowie der Schmuckfries mit seinen stilisierten Pflanzenranken.
• **Mausoleum der Familie von Brand**
Das neogotische Familiengrab wurde um 1859 errichtet. Es besteht aus einem repräsentativen Vorbau (einem sog. Narthex) als Eingangshalle, den eine eindrucksvolle Fensterrose schmückt. Die eigentliche Grabstätte besteht aus Katakomben mit einzelnen Nischen für die Sarkophage. Im Mausoleum wurden die sterblichen Überreste der Familie von Brand – den Eigentümern der hiesigen Landgüter – beigesetzt.

DŁUGIE (ehemals Dolgen)

• **Scheune**
Die Scheune zählt zu den Wirtschaftsgebäuden des Gutshofs. Der klassizistische Bau wurde in den 20er Jahren des 19. Jahrhunderts ganz aus Feldsteinen errichtet. Eigentümer der hiesigen Landgüter war damals Adolf Ernst von Brand; er oder sein Nachfolger hatten den Bau der Scheine veranlasst. Das Gebäude auf dem Grundriss eines verlängerten Rechtecks errichtet, es wird von einem Walmdach bedeckt.

GARDZKO (ehemals Hohenkarzig)

• **Johannes der Täufer-Filialkirche**
Die neoromanische Kirche wurde 1860 aus Ziegelstein errichtet. Der Kirchturm befindet sich im Norden, der Altarraum im Süden. Von der einstigen Ausstattung erhalten blieben das Taufbecken sowie die Kirchenfenster im Chorraum. Vor dem Kircheneingang befinden sich zwei Grabsteine aus dem Ende des 18. sowie dem Beginn des 19. Jahrhunderts, und ebenso zwei an einem modernen, aus Metall gefertigten Glockenturm angebrachte Kirchglocken.
• **Ehemaliges Schulgebäude**
Das Gebäude wurde in den ersten beiden Jahrzehnten des 20. Jahrhunderts ganz im damals typischen Heimatstile errichtet. Der Ziegelsteinbau wurde verputzt, besonders auffällig sind die fantasievollen Fachwerkelemente in den Giebeln.
• **Ehemaliger Gasthof „Zur Linde"**
Das sich im Zentrum der Ortschaft, südlich der Kirche, befindliche Gebäude wurde in den ersten beiden Jahrzehnten des 20. Jahrhunderts im damals typischen Heimatstil errichtet. Charakteristisch ist seine geradezu verspielte, aus den unterschiedlichsten Elementen bestehende Formen auf einem L-Grundriss, jeweils bedeckt von Satteldächern.

GILÓW (ehemals Geilenfelde)

• **Gutsverwalterhaus**
Von Gutsverwalterhaus wurden einst die Geschicke des Vorwerks gelenkt, das die Eigentümer der hiesigen Ländereien angelegt hatten. Das Gebäude steht im Zentrum der Ortschaft mit der Frontseite zur Straße ausgerichtet; damals führte von hier aus ein Weg direkt zum Schloss mit seinem Landschaftspark. Das Haus wurde gegen Ende des 19. Jahrhunderts, im damals typischen Stile des Eklektizismus errichtet.
• **Aussichtsturm**
Der Turm wurde in den ersten beiden Jahrzehnten des 20. Jahrhunderts im südwestlichen Teil des Landschaftsparks, am Rande der Ortschaft, errichtet. Den Abschluss des Steinbaus bildet ein mit Ziegeln ausgemauertes Fachwerk, das Dach wiederum ist ein charakteristisches, mit Biberschwänzen eingedecktes Helmdach.

LICHEŃ (ehemals Lichtenow)

• **Marien-Filialkirche**
Die Kirche wurde 1794 errichtet; die hierzu notwendigen Mittel hatte Wilhelmine Gräfin von Lichtenau – eine offizielle Mätresse des preußischen Königs Friedrich Wilhelm II. – bereitgestellt. Sie wurde auf einer kleinen Anhöhe beim ehemaligen Friedhof erbaut. Dem schlichten, quaderförmigen Sakralbau wurde am westlichen Gebäudeteil ein Turm mit abschließender Wetterfahne, auf der das Erbauungsdatum eingetragen wurde, hinzugefügt.
• **Gestüt und Pferdestall**
Der im 18. Jahrhundert aus Feld- und Ziegelsteinen in Quaderform mit einem abschließenden Walmdach errichtete Pferdestall zählte zu den Wirtschaftsgebäuden des hiesigen Gutshofs. Die Fassade ist bereits leicht verwittert, gut erhalten blieb jedoch das mit Biberschwänzen bedeckte Walmdach.

LIPIE GÓRY (ehemals Mansfelde)

• **St. Josef-Filialkirche**
Die in der Ortsmitte am ehemaligen Friedhof der Pfarrgemeinde stehende Kirche wurde noch im 15. Jahrhundert aus unbearbeiteten Feldsteinen errichtet. Aus jener Zeit erhalten blieb der Spitzbogen an der Südfassade. Das Kircheninnere schmückt ein Gemälde „Christus am Ölberg" aus dem Jahre 1854, angefertigt vom Berliner Maler August Friedrich Kaselowski.
• **Ehemaliges Schulgebäude**
Das Schulgebäude steht gleich südlich der Kirche. Der unverputzte Ziegelsteinbau wurde auf einem Fundament aus Feldsteinen in den 90er Jahren des 19. Jahrhunderts errichtet. Es besteht aus zwei Teilen, wie es typisch für die damalige Bauweise war: neben dem Büro und der Wohnung für den Lehrer befand sich der Unterrichtsraum.

LUBICZ (ehemals Blumenfelde)

• **St. Peter und Paul-Filialkirche**
Die gotische Kirche wurde gegen Ende des 13. bzw. zu Beginn des 14. Jahrhunderts errichtet. Besonders auffällig ist ihre Bauweise als Wehrkirche. Noch aus der Bauzeit stammen Fassadenelemente aus Terrakotta, deren Form an Lilien erinnern. Von der Ausstattung erhalten blieben spätmittelalterliche Wandmalereien sowie der barocke Altar.
• **Ehemaliges Schulgebäude**
Die Schule befindet sich im Ortszentrum gleich neben der Kirche an der Straßenkreuzung. Sie wurde, ebenso auf einem Fundament aus Feldsteinen, 1892 errichtet; die Ziegelsteinmauern wurden nicht verputzt.

OGARDY (ehemals Wugarten)

• **Stanislaus Kostka-Pfarrkirche**
Die Pfarrkirche wurde auf einer kleinen Anhöhe neben dem ehemaligen, von einer Feldsteinmauer umgebenen Friedhof gegen Ende des 13./zu Beginn des 14. Jahrhunderts aus Granitquadern errichtet. Gegen Ende des 14. Jahrhunderts wurde an der Westseite ein Kirchturm angebaut. Bei einem verheerenden Brand wurde sie 1962 fast vollständig zerstört und dann aber wieder aufgebaut. Im Inneren befindet sich ein aus Sandsteine gefertigtes Grabdenkmal aus der ersten Hälfte des 17. Jahrhunderts; hier beigesetzt wurde Wolf von Bornstedt.
• **Schloss**
Das Schloss ließen in den 70er Jahren des 19. Jahrhunderts die Grafen von Blankensee errichten. Die Residenz ist in unmittelbarer Nachbarschaft zum Landschaftsgarten gelegen. Das mit einem Walmdach gedeckte zweigeschossige Gebäude wurde aus Ziegelsteinen gemauert, die Außenfassaden sind verputzt. Front- und Rückfassade schmücken jeweils Pflanzendekor und Familienwappen.
• **Gutshaus**
Das Gutshaus wurde neben den Vorwerksgebäuden gegen Ende des 18. oder zu Beginn des 19. Jahrhunderts errichtet. Gegen Ende des 19. Jahrhunderts fügte man an der Frontfassade des verputzten Ziegelsteinbaus im Eingangsbereich eine kleine Laube an. Das Gebäude ist zweigeschossig, teilweise unterkellert und mit einem Walmdach bedeckt. Erhalten blieben u.a. der Treppenaufgang sowie Fenster und Türen.
• **Scheune**
Die wahrscheinlich gegen Ende des 19. Jahrhunderts errichtete Scheune ist eines der Wirtschaftsgebäude des hiesigen Gutshofs. Der unverputzte, mit einem Walmdach bedeckte Speicher wurde aus Bruch- und gebrannten Ziegelsteinen erbaut, auf der Gebäudeseite zum Wirtschaftshof hin blieb der Kran mit seiner originalen Hebevorrichtung erhalten.

OGARDZKI MŁYN (ehemals Wugartner Mühle)

• **Müllerhaus**
Das gegen Ende des 18. Jahrhunderts errichtete zweistöckige, mit einem Walmdach bedeckte Fachwerkhaus zählt zu den hiesigen Mühlengebäuden und ist an der Mündung des Fließ in den Mühlenteich gelegen. Noch in der Nachkriegszeit verrichtete an der Ostseite des Gebäudes ein Mühlrad seine Arbeit. Gleich neben dem Müllerhaus steht ein kleineres Gebäude, in dem einst die Angestellten des Müllers wohnten.

PIELICE (ehemals Pehlitz)

• **Marien-Filialkirche**
Die gegen Ende des 18. Jahrhunderts errichtete Fachwerkkirche steht im Ortszentrum neben dem ehemaligen Friedhof. An der Westseite wurde ein Glockenturm angebaut. Sie beherbergt eine 1619 in der Landsberger Gießerei von Otto Albers im Auftrag der Familie von Bornstedt gegossene Glocke.

PRZYŁĘG (ehemals Altenfließ)

• **Herz Jesu-Filialkirche**
Die inmitten der Ortschaft auf einer kleinen Anhöhe stehende Kirche wurde 1803 aus Bruch- und Ziegelstein errichtet. An der Westseite des schlichten, quaderförmigen Gebäudes wurde ein Glockenturm angebaut. Der besonderen Aufmerksamkeit bedürfen hier die Eingangstüren mit ihren kunstvollen Beschlägen. Von der einstigen Ausstattung erhalten blieben Kanzel, Taufbecken und Bänke.

SIDŁÓW (ehemals Zeitlow)

• **Taubenhaus**
Das zentral im Vierseitenhof gelegene, 1909 errichtete Taubenhaus zählt zum hiesigen Gutshof. Das auf achteckigem Grundriss errichtete Gebäude wird von einem mit Biberschwänzen und Firstziegeln gedeckten Helmdach, auf dem sich eine kunstvoll geschmiedete Wetterfahne befindet, abgeschlossen.

SŁAWNO (ehemals Schönfeld)

• **Gutshaus**
Das Gutshaus bildet den Mittelpunkt des hiesigen Gutshofs. Es wurde aus Stein und Ziegeln in zwei Bauphasen errichtet: zunächst um die Mitte des 19. Jahrhunderts, und dann abschließend gegen Ende desselben Jahrhunderts. Die Innenausstattung blieb fast vollständig erhalten: hierzu zählen Fenster und Türen, Treppen, Holztäfelung sowie wundervolle Stuckarbeiten in den repräsentativen Zwecken dienenden Räumen und auch in den Schlafzimmern.

SOKÓLSKO (ehemals Falkenstein)

• **Bischof Stanislaus-Filialkirche**
Das schlichte Gotteshaus wurde um 1920 aus gebrannten Ziegelsteinen errichtet. Zur historischen Innenausstattung der Kirche zählen ein barocker Altar aus den ersten beiden Jahrzehnten des 18. Jahrhunderts, eine als Schirmherrenloge dienende Empore, Sitzbänke sowie kunstvoll gefertigte Mosaikfenster mit Wappen- und zahlreichen figürlichen Motiven.
• **Gutshaus**
Das im Ortszentrum stehende Gutshaus ist das einzige Gebäude, das noch vom einstigen Gutshof im Falkenstein zeugt. Es wurde zu Beginn des 19. Jahrhunderts von den hiesigen Gutshofbesitzern errichtet. Das gemauerte und verputzte Gebäude wird von einem Walmdach bedeckt. Von der Innenausstattung blieben die originalen Türen sowie ein Teil der Fenster erhalten.

TUCZNO (ehemals Schönrade)

• **Schloss**
Das neoklassizistische Schloss wurde von 1897 bis 1899 im Auftrag des Eigentümers der hiesigen Landgüter, Max von Wedemeyer, errichtet. Die Pläne hierzu stammten vom Berliner Architekten Alfred Messel. Das zweistöckige, gemauerte und verputzte Gebäude wird von in als Krüppelwalmdach ausgeführtem Mansardendach bedeckt, die Fassaden sind reich verziert. Einige Räume konnten ihren einstigen Glanz beibehalten, wie u.a. der Ballsaal mit seinen dekorativen Stuckarbeiten.
• **Gesindehaus**
Das Gebäude befindet sich gleich neben dem Schloss. Das unterkellerte, zweistöckige, mit einem Walmdach bedeckte Wohnhaus wurde um die Mitte des 19. Jahrhunderts in klassizistischem Stile errichtet, der Dachboden wurde vollständig ausgebaut. Die Diele schmückt noch heute ein originaler Kachelofen, dessen Ornamente niederländischer Motive darstellen.

WIELISŁAWICE (ehemals Wildenow)

• **Brennerei**
Das gegen Ende des 19. Jahrhunderts aus Stein und gebrannten Ziegeln errichtete Gebäude zählt zu den Wirtschaftsgebäuden des Gutshofs. Es ist zweistöckig, vollständig unterkellert, mit einem Satteldach bedeckt sowie mit dem Schornstein verbunden.

ŻABICKO (ehemals Segenfelde)

• **Taubenhaus**
Das Taubenhaus zählt zu den Gebäuden des hiesigen Gutshofs. Es wurde zu Beginn des 20. Jahrhunderts aus Ziegeln auf einem Steinfundament errichtet. Das Quaderförmige Gebäude wird von einem Walmdach bedeckt, auffällig ist das dekorative Gesims. Die Fassaden sind zweistöckig gestaltet, getrennt von einem Ziegelfries unter dem Dachansatz.

